

AKROPOLITANEC

ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

GIORDANO BRUNO:
NEKAJ ŽIVLJENJSKIH LEKCIJ

FRANCIS BACON –
O PRIJATELJSTVU

SADILEC DATLJEV

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

ERICH FROMM: UMETNOST LJUBEZNI

PREDAVANJE

**PETEK, 23. 2., OD 18. DO 21. URE,
TYRŠEVA 7, MARIBOR**

AKROPOLITANEC

B E S E D A
U R E D N I K A

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

FEBRUAR 2024 | ŠT. 98

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

070 601 651, 059 78 02 11

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Prevod: Barbara Krasnik, Maja Mlakar

Lektura: Manja Pražnikar

Grafično oblikovanje: Nija Androjna

V TEJ ŠTEVILKI:

• FILOZOFIJA:
GIORDANO BRUNO:
NEKAJ ŽIVLJENJSKIH LEKCIJ 5• EX-LIBRIS:
FRANCIS BACON –
O PRIJATELJSTVU 9• ZGODBICA:
SADILEC DATLJEV 14• HUMOR:
ŠE EN ZAKON NARAVE 15Na naslovnici:
Giordano Bruno

Ne želim zanemariti vseh prijetnih trenutkov, a dejstvo je, da tako individualno kot kolektivno doživljamo tudi boleče pretrese. Tokrat se bom usmeril nanje prav zato, ker so neprijetni in predvsem, ker zanje ne želimo, da se ponavljajo. A navadno se. In samo pomislimo, kolikokrat zaradi enakih vzrokov?

Naši "nepravilni" postopki s svojimi posledicami so tisti, ki prinašajo bolečino. Vsakič znova. Bolečina nas v drugo zadane zato, ker prve lekcije nismo poslušali. In sledila bo še tretja, nato četrta ... in tako dalje, vse dokler ne bomo slišali njenih besed.

Bolečina nas dramati, trese nas za ramo, kot spečega zjutraj, in nas prebuja. Prebuja našo uspavano zavest. "Zbudi se," pravi. "Poglej, kaj se dogaja, ozaveš!" Na nas pa je, da za tem tudi nekaj ukrenemo.

Uspavana zavest – morda bi to bilo pravilno imenovanje naše nezrelosti. Zasanjani smo še – nekateri bolj, drugi manj. Našemu razvoju pa bi lahko rekli prebujanje v življenje. Cilj razvoja bi tako bil postati Buden.

Beseda Buda, ki jo uporabljajo vzhodne kulture, izhaja iz istega korena in pomeni prebujeni. Označuje vse posameznike, ki so dosegli jasnost videnja in razumevanja življenja. Med nosilci tega naziva je najbolj znani Siddharta Gautama. Poznan je zato, ker ni ostal brezbrizen in nesočuten, ker ni pozabil na ostale tavajoče na poti življenja. Izstopil je iz sence in podal močan filozofsko-religijski impulz. Je modrec, ki je učil o Življenjski poti, o Dharmi. Neposredno je govoril tudi o vlogi bolečine in podal smer-nice, kako jo preseči. Delil je svoje izkušnje in svoje razumevanje, da bi lahko ostali naredil varen korak naprej, korak k svobodi in bili bolj srečni.

Bolečina torej ni edino, kar dramati našo uspavano zavest. Obstajajo tudi tisti, ki so jo uspeli preseči, tisti, ki so v zrelosti nekoliko pred večino in so do človeštva ljubeči in skrbni tako kot starši do svojih razvijajočih se otrok. Tudi oni nas budijo. In to bolj nežno kot bolečina.

"Preventiva je boljša kot kurativa," pravijo. Preventiva je vzgoja, kurativa pa so post-opki, ki jih moramo prevzeti takrat, ko so neprijetne posledice že tu, ko nas k njim spodbudi prav bolečina. Ali ni boljše poskrbeti za zdravje preden nastopi bolezen? Ali nista učenje in vzgoja boljša kot naknadno razreševanje težav, kot je dejal že modri Platon?

Med učitelje, ki človeštvo budijo iz moralne in intelektualne zaspanosti, lahko mirno uvrstimo tudi Giordana Bruna – Baklonosca renesanse, ki je v dogmatski srednji vek prinašal plamen jasnosti – učitelja, ki ni bil sprejet kot dobronameren in ki je, kakor mnogi njemu podobni, trpel odpor zombijev – živih mrtvecev svojega časa. Imenujmo tako tiste, ki skrbijo zgolj za potrebe svojega psihofizičnega biorobota in ne za vzgibe lastnega duha; tiste, ki se zaradi nevednosti zgolj preživljajo in zares ne Živijo. Imenujmo tako zaspance, ki jim ustreza udobje omamljive zasanjanosti in ki zato nejevoljno udrihajo po spodbujajočih učiteljih, kakor mi zjutraj po budilki, ko nastopi čas, da odgovorno vstopimo v dan ...

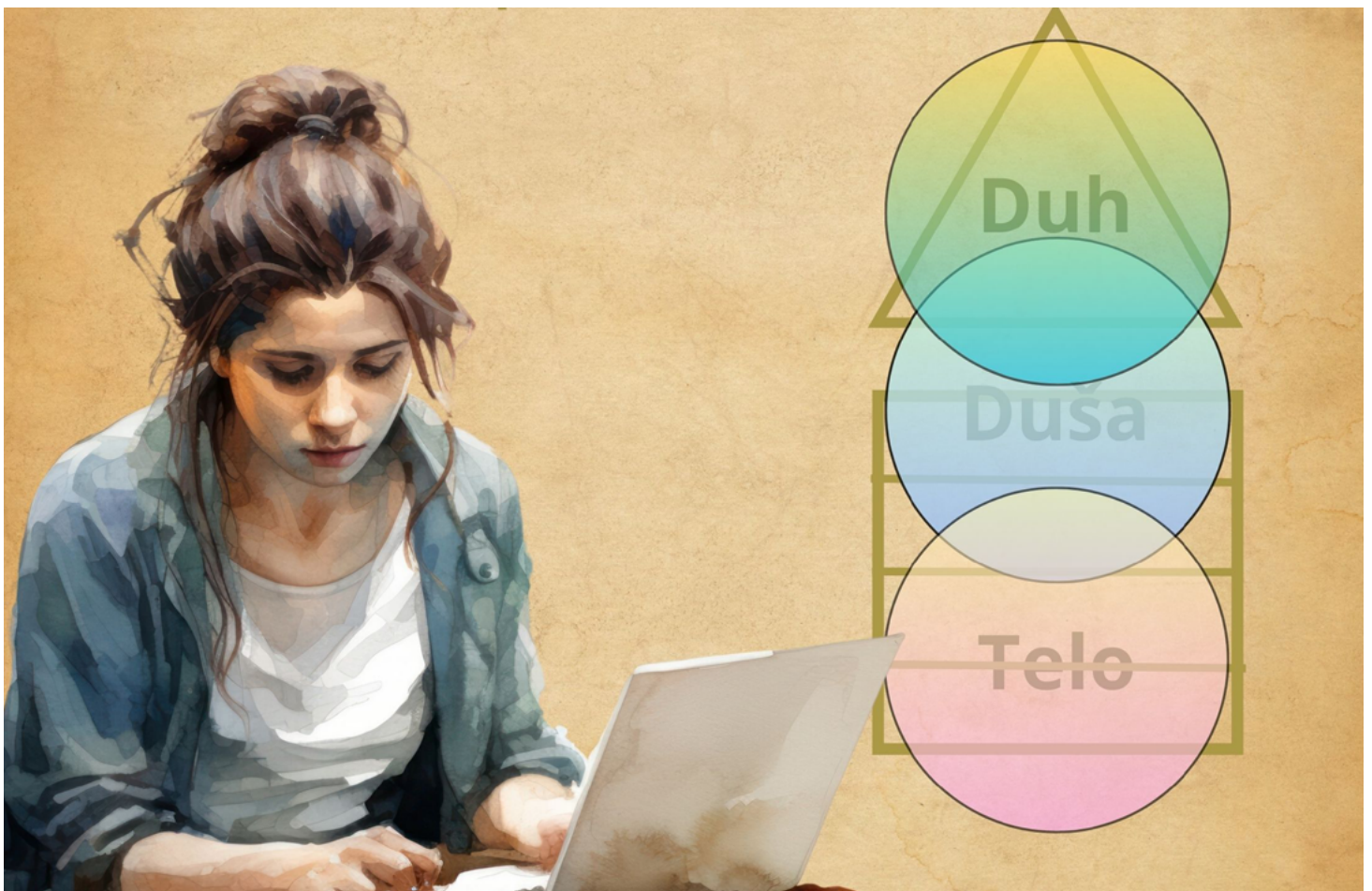
Namreč tudi sami smo do določene mere še zaspanci. Na obeh nivojih ...

Resda svetloba zaspanim krmežljivim očem ne prija. Vendar nas to ne bi smelo zadržati medlo zasanjane pod odejami. Oči so namreč prilagodljive, in če premagamo prvo inertnost in vse ostale, bodo (oči) povsem uživale ob vsakič večji svetlobi in toploti dneva. Samo odločiti se moramo, kje želimo biti ...

Predramitev uspavane zavesti je koristna in dobra, da ne rečemo nujna ... Ko to spoznamo ter resnično ozavestimo, se bomo celo sami obdali z vsemi mogočimi budilkami duše. Ne le to, po svojih najboljših zmožnostih jim bomo tudi sledili.

Andrej Praček, *urednik*

Giordano Bruno je umrl 17. 2. 1600. Ob obletnici njegove smrti počastimo spomin na njegovega velikega duha.

TEČAJ PRAKTIČNE FILOZOFIJE

PONEDELJEK, 19. 2., OB 19. URI
WOLFOVA 8, LJUBLJANA

GIORDANO BRUNO: NEKAJ ŽIVLJENJSKIH LEKCIJ

AMBUJ DIXIT

"Koliko let lahko nekateri ljudje obstajajo,
preden jim je dovoljeno biti svobodni?"

Kolikokrat lahko človek obrne glavo
in se pretvarja, da preprosto ne vidi?

Kolikokrat mora človek pogledati navzgor,
preden vidi nebo?"

Te vrstice pesmi Boba Dylana – *Blowing in the Wind* – so se mi utrile v glavi, ko sem odložil knjigo o Giordanu Brunu, nedvomno enemu največjih filozofov 16. stoletja. Zdi se, da vrstice pesmi in pot Giordana Bruna odmevajo drug v drugem – pozivajo človeštvo, naj pogleda onkraj temnih ovojev nevednosti, nepomembnih sporov, delitev in tekmovalnosti ter razišče pravo identiteto tega, kaj pomeni biti človek, saj to

predstavlja veliko več kot način preživetja, kar je danes postavljeno v središče naših življenj.

Ali smo med srednjim vekom, ko je Evropo zajela tema, in današnjim dnem, ko občudujemo čudeže človeškega ustvarjanja, povezanosti, tehnološkega napredka in napredka medicine, res postali pametnejši, srečnejši, bolj ljubeči in skrbni? Zakaj se zdi, da je bilo zadnjih nekaj sto let napredka v veliki meri usmerjeno v poskuse obvladovanja nenehno spreminjajočega se zunanjega, ne da bi se kdaj osredotočili na resnično jedro problema. Ali smo namenili dovolj časa razumevanju, kaj jedro sploh je? Ali smo napredovali pri spoznavanju, kaj je naše življenje in kdo v resnici smo?

Dovolite mi, da se dotaknem ozadja življenja Giordana Bruna, ki bi lahko to preiskavo predstavilo v novi luči.

Giordano Bruno je bil italijanski filozof, astronom in matematik, čigar teorije so predstavljale vizijo sveta, ki je poudarjala neskončnost. Bil je vidna osebnost v času renesanse, ko je bila Evropa priča oživljanju ideje o enotnosti – vezi med enim in mnogimi.

**ALI SMO NAPREDOVALI PRI
SPOZNAVANJU, KAJ JE NAŠE
ŽIVLJENJE IN KDO V RESNICI
SMO?**

Rojen je bil leta 1548 v Neaplju v Italiji in živel je življenje polno čudenja, raziskovanja in razmišljanja o vesolju, človekovi povezavi z njim ter vlogi v njem. Pri 17 letih je vstopil v dominikanski samostan San Domenico Maggiore v Neaplju. Duhovnik je postal pri 24 letih in tri leta pozneje dosegel stopnjo, ki bi jo danes lahko primerjali z doktoratom iz teologije. Očitno je bil bister učenec, a tu in tam je bil tudi ogorčen nad nekaterimi načeli nauk, ki so mu bili podani – ni se na primer strinjal z geocentričnostjo, ki trdi, da je Zemlja središče vesolja.

Približno pri 27 letih je Bruno izvedel, da ga inkvizicija preiskuje zaradi krivoverstva. Takoj je odšel v Švico in ostal na begu naslednjih 15 let. V tem času se je izmikal budnim očem Cerkve. Veliko je potoval – obiskal je Ženevo, Toulouse, Lyon, Pariz, London, Oxford, Wittenberg, Prago, Helmstedt, Frankfurt, Zürich, Padovo, Benetke – a v nobenem mestu ni nikoli ostal več kot dve ali tri leta. V svojem življenju je ustvaril približno trideset del, vključno z razpravami, pamfleti, dialogi, pesmimi in celo dramsko igro.

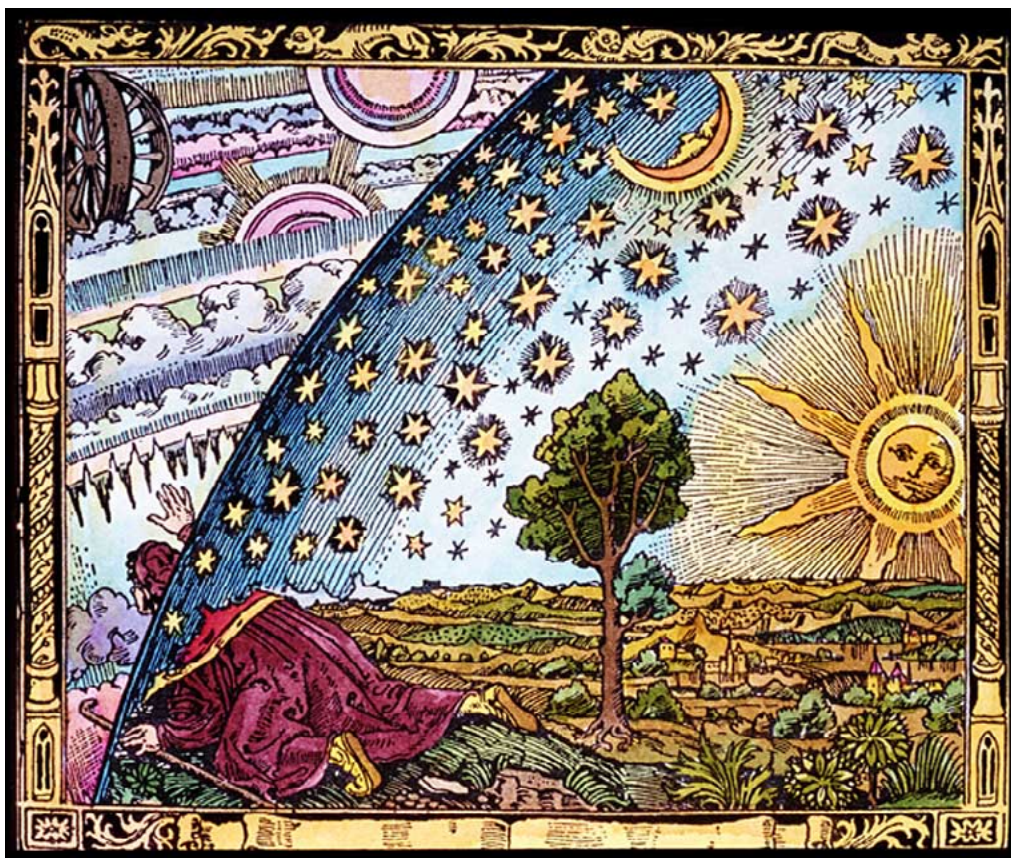
Nekatere izmed temeljnih idej, na katerih so temeljila njegova učenja, so vključevale heliocentrizem – idejo, da je Sonce središče našega sončnega sistema; idejo, ki govori o neskončnosti vesolja, sestavljenega iz mnogih takih sončnih sistemov; idejo, ki pravi, da je vse, kar obstaja, sestavljeno iz enakih delcev oziroma "semen" v Brunovi terminologiji. V vseh teh semenih prebiva Bog, to pa povezuje svet. Ni treba posebej poudarjati, da so bile vse te ideje v neposrednem nasprotju s takratnimi Cerkvenimi nauki.

Leta 1592 ga je med tajnim obiskom v Benetkah v Italiji izdal eden od njegovih študentov in tako ga je ujela inkvizicija. Ker mu je Cerkev sodila za krivoverstvo, so ga pozvali k preklicu svojih izjav, če si želi rešiti življenje, vendar je to odločno zavrnil. Razglasili

so ga za "nepokornega, vztrajnega in trdovratnega krivoverca" ter ga obsodili na smrt. Leta 1600 so ga sežgali na grmadi.

Z zgodbo o Giordanu Brunu ne želim predstaviti različnih teorij, ki jih je razvil, ampak raziskati, ali lahko skozi njegovo junaško življenje najdemo nekatere odgovore na morda najpomembnejše vprašanje, s katerim se sooča človeštvo: "Kdo sem?"

Zdi se, da je človeštvo izgubljeno v svoji navezanosti na nenehno spreminjajočo se obliko in mnogoterost, ki prevladujeta povsod okoli nas. Pomanjkanje razločevanja med nevidnim, bistvenim in večnim na eni strani ter iluzornim, materialnim in začasnim na drugi vodi v pretirano identifikacijo s smrtnim telesom – to pa vodi v negotovost in frustracijo zaradi lastne omejenosti. Ob odsotnosti ustrezne perspektive o tem, kakšno vlogo imata materialno in vidno na področju človekovega namena, se zdijo različne oblike, s katerimi nam je postregla narava, zmedene in neznosne. Ali obstaja način, da razumemo bistvo in se ponovno povežemo z njim?

Annie Besant v svoji knjigi o Giordanu Brunu pravi: "Oblika je manifestacija enotnosti." Dodaja: "Enotnost se kaže v treh hipostazah. Prva je misel: dejanje božanske misli je po Giordanu Brunu bistvo stvari, korenina vseh posameznih bitij ...

Druga in tretja hipostaza univerzalnega bitja sta duh in materija, kjer je duh tisti, ki oblikuje, materijo pa sestavljajo spremenljivi elementi, ki se oblikujejo po duhu."

Če ta vpogled razširimo na smrtni vidik človeka, s katerim se identificiramo – telo – bomo videli, da nas Bruno vodi k temu, da telesu dodelimo pravo mesto. "Telo je v duši, duša je v mislih, misel pa je božanska ali pa v božanskem."

"Človekova duša je edini Bog, ki obstaja. Ta princip v človeku premika in upravlja telo, je nad telesom in ga le-to ne more omejiti. Duh je tisti resnični jaz, v katerem, iz katerega in skozi katerega se oblikujejo različna telesa, ki morajo iti skozi različne vrste obstoja, imen in usod."

Če pluralnost in mnogoterost, ki ju vidimo okoli sebe, predstavljata različne vrste obstoja, imen in usod istega božanskega, ki je v vseh nas, lahko morda končno bolje razumemo vprašanje Boba Dylana – koliko let lahko nekateri ljudje obstajajo, preden jim je dovoljeno biti svobodni?

Mogoče misli na svobodo od naših iluzij, da lahko vidimo temeljno povezavo v vsem, kar imamo okoli sebe; torej svobodno vidimo gozd, namesto na stotine dreves, iz katerih je sestavljen. Zdi se, da tako Dylan kot Bruno nakazujeta, da smo se zaprli v iluzijo ločenosti, ki izhaja iz navezanosti na zunanji svet.

Zdi se nam lahko, da vse to presega naše zmožnosti razumevanja. A če pogledamo onkraj svojih dvomov, nam bo življenje zagotovilo izkušnje, ki bodo okrepile prepričanje, da v nas samih in v življenju obstaja več kot to, kar vidimo. S tem spoznanjem

POMANJKANJE RAZLOČEVANJA MED NEVIDNIM, BISTVENIM IN VEČNIM NA ENI STRANI TER ILUZORNIM, MATERIALNIM IN ZAČASNIM NA DRUGI VODI V PRETIRANO IDENTIFIKACIJO S SMRTNIM TELESOM – TO PA VODI V NEGOTOVOST IN FRUSTRACIJO ZARADI LASTNE OMEJENOSTI.

lahko uvidimo, kakšen nadzor dejansko imamo – ne nad okoliščinami in drugimi ljudmi, ampak nad lastnim pristopom in odzivi nanje.

Začnemo lahko z majhnimi dejanji – na primer, ko smo jezni in ranljivi v svojem impulzivnem jazu, poskusimo biti objektivni in se spomniti, da jaz nisem moj impulz. Če imamo radi hrano, potem namesto, da se prepustimo impulzivnim željam po jedi, se zavejmo, da je telo tisto, ki hrepeni po hrani, in njegovemu interesu bi bilo bolje ustreči ne s prenasičenostjo, temveč s primernimi količinami. Namesto da postanemo razdraženi v prometnem zastoju, ga izkoristimo kot priložnost za produktiven čas zase.

Življenje nam ponuja priložnosti, da rastemo vsak dan, da se naučimo razlikovati med začasnim in večnim ter da še naprej izboljšujemo svojo sposobnost sprejemanja modrejših odločitev, tako da izberemo duha namesto materije.

In kaj, če naredimo nekaj korakov, a nam ne uspe? Kaj je najslabše, kar se lahko zgodi? Lahko se vrnemo v svoje ukoreninjene navade, impulze in težnje. Kaj pa, če doživimo nekaj drugega? Kaj, če en majhen korak vodi do drugega majhnega koraka, nato še enega, in nekega dne doživimo spremembo v perspektivi, ki nam odpre popolnoma nov svet?

Bruno je, tako kot mnogi filozofi, zelo verjel v potencial in sposobnosti človeka, da teži k dobremu. Kot pravi: "Dovolj je, da vsi tečejo; dovolj je, da vsak naredi tisto, kar mu je mogoče; saj je junaški um bolj zadovoljen s tem, da pade ali mu spodleti pri doseganju vrednega in visokega cilja, v katerem se pokaže dostojanstvo njegovega duha, kot pa da doseže popolnost v stvareh, ki so manj plemenite ali celo nizke."

Dodaja: "Globoka magija je vedeti, kako združiti nasprotja, ko najdeš točko združitve." Ko se naučimo presegati mnogoterost, bomo spoznali, da je tisto, kar nas združuje, pravzaprav veliko pomembnejše od tistega, kar nas ločuje. Naučili se

bomo poenostavljati življenje, ker bomo razumeli, da zakoni vesolja, ki vladajo vsem oblikam življenja, vladajo tudi nam. Opustili bomo nenehno pretirano razmišljanje tako, da se bomo povezali z vrojeno inteligenco, ki vodi vse žive oblike. Povezali se bomo s čarovnijo, imenovano življenje.

Morda nas življenje Giordana Bruna lahko navdihne, da raziščemo magijo združevanja nasprotij, ki nam omogoča, da jasno vidimo združujoče nebo, o katerem nam je vsem tako strastno pel Bob Dylan!

Srečno pustolovščino!

**ČE POGLEDAMO ONKRAJ SVOJIH DVOMOV,
NAM BO ŽIVLJENJE ZAGOTOVILO IZKUŠNJE,
KI BODO OKREPILE PREPRIČANJE, DA V NAS
SAMIH IN V ŽIVLJENJU OBSTAJA VEČ KOT TO,
KAR VIDIMO.**

FRANCIS BACON –

O PRIJATELJSTVU

Tisti, ki je rekel, da je vsak, ki uživa v samoti, divja zver ali bog, bi težko izrazil več resnice in hkrati neresnice z manj besedami. Popolnoma res je namreč, da prirojeno in skrito sovraštvo ter odpor do družbe v človeku predstavljajo nekaj divjega, povsem neresnično pa je tudi, da je v uživanju samote karkoli božanskega, razen če to izhaja, ne iz uživanja v samoti, ampak iz ljubezni in želje po osami zaradi bolj vzvišenega načina življenja: kot je znano, so to počeli nekateri pogani, kot na primer Krečan Epimenid, Rimljan Numa, Empedokles s Sicilije in Apolonij iz Tiane, nekateri starodavni puščavniki in cerkveni sveti očetje.

Vendar le malo ljudi razume, kaj je samota in kaj vključuje. Kajti množica ni družba in obrazi so le galerija slik, medtem ko je pogovor le činela, ki zveni tam, kjer ni ljubezni. To do neke mere izraža latinski rek: *"Magna civitas, magna solitudo,"* ali v prevodu *"Veliko mesto, velika samota;"* kajti v velikem mestu so prijatelji razkropljeni daleč drug od drugega, zato druženje ne poteka v takšnem obsegu kot v manjših krogih.

Lahko pa gremo še dlje in trdimo, da je prava in nesrečna osamljenost tista, kadar človek nima pravih prijateljev, saj je brez njih svet prava pustinja. O osamljenosti lahko rečemo tudi, da so tisti, ki zaradi lastne postave in čustev niso sposobni prijateljstva, podobni zverem in ne ljudem.

Najpomembnejši sad prijateljstva je olajšanje in razbremenitev srca, prepolnega in napihnjenega od vseh vrst čustvenih izbruhov. Vemo, da boleznit tišine in pridušenosti vodijo do blokad,

ki so najbolj nevarne za telo in ni veliko drugače, ko gre za dušo; lahko vzameš tetiviko za čiščenje jeter, jeklo za odprtje vranice, žvepleno rožo za pljuča, kastorej za možgane, ni pa recepta za odpiranje srca pravemu prijatelju, s katerim lahko deliš žalost, veselje, strahove, upe, dvome in vse tisto, zaradi česar te boli srce.

Opazimo lahko, kako veliki kralji in vladarji cenijo ta sadež prijateljstva, o katerem govorimo: tako zelo, da ga pogosto kupujejo s tveganjem lastne varnosti in veličine. Kajti vladarji zaradi svojega položaja v razmerju do podložnikov in služabnikov ne morejo žeti tega sadu, razen če (da bi to lahko

**NAJPOMEMBNEJŠI SAD PRIJATELJSTVA
JE OLAJŠANJE IN RAZBREMENITEV SRCA,
PREPOLNEGA IN NAPIHNJENEGA OD VSEH
VRST ČUSTVENIH IZBRUHOV.**

storili) določene osebe povzdignejo v tako rekoč njihove sopotnike, ki so skoraj enaki njim, vendar to pogosto vodi v težave.

Sodobni jeziki takšne ljudi imenujejo ljubljenci, kot da je v igri potreba po ljubezni ali druženju. Toda rimsko ime *participes curarum* (udeleženci skrbi) kaže njihovo pravo vlogo in namen.

Jasno vidimo, da tako niso ravnali samo šibki in muhasti vladarji, ampak tudi najmodrejši in največji politiki, ki so kdaj vladali. Nekatere svoje služabnike so pogosto znali prikleniti nase tako, da so drug drugega klicali prijatelj in dovolili tudi drugim, da so jih tako imenovali, kot se to uporablja med ljudmi v osebnem življenju.

Ko je Lucij Sula poveljeval Rimu, je povišal Pompeja (kasneje se je imenoval za Velikega) do te mere, da se je Pompej ponašal s prevlado nad Sulo. Ko je Pompej osvojil konzulstvo za enega svojih prijateljev ter s tem proti Sulovemu kandidatu, mu je Sula to nekoliko zameril in mu ugovarjal. Takrat ga je Pompej jezno ogovoril in mu ukazal molčati, ker ljudje bolj častijo vzhajajoče sonce kot zahajajoče.

Decim Brutus je pridobil tolikšen vpliv nad Julijem Cezarjem, da ga je v oporoki imenoval za svojega naslednika po svojem nečaku. Hkrati je ta človek imel nad njim tako moč, da ga je pripeljal do smrti. Kajti, ko je Cezar želel prekiniti senat zaradi nekega slabega znamenja in še posebej zaradi Kalpurnijinih sanj, ga je Brutus nežno prijel za roko, dvignil s stola ter mu rekel, da upa, da ne bo prelagal senata, vse dokler ne bo njegova žena imela boljših sanj.

Zdi se, da je bila njegova priljubljenost tako velika, da ga Antonij v pismu, ki je dobesedno citiran v eni od Ciceronovih Filipik, imenuje čarovnik, ki je začaral Cezarja.

Avgust je Agripa, ki je bil nizkega rodu, povzdignil na tako visok položaj, da mu je, ko je pri Mecenu zaprosil za nasvet glede poroke svoje hčerke Julije, slednji rekel, da mora svojo hčer poročiti z Agripom ali pa vzeti njegovo življenje – tretje poti ni.

V času Tiberija Cezarja se je Sejan povzpел do te višine, da so ju klicali in imeli za prijatelja. V nekem pismu mu Tiberij pravi "*Haec pro amicitia nostra non occultavi.*" ali v prevodu "*Glede na najino prijateljstvo, tega ti ne skrivam,*" ... Tako je celoten senat je posvetil oltar prijateljstvu, kot boginji, v znak čaščenja velikega in prisrčnega prijateljstva med njima. Podobno ali še večje prijateljstvo je obstajalo med Septimijem Severom in Plavtianom.

Septimij je namreč prisilil svojega najstarejšega sina, da se je poročil s Plavtijanovo hčerjo in se je pogosto postavil na Plavtijanovo stran, ko je žalil njegovega sina. Tudi v pismu senatu pravi: "Tega človeka imam tako rad, da želim, da me preživi."

RIMSKO IME *PARTICIPES CURARUM* (UDELEŽENCI SKRBI) KAŽE PRAVO VLOGO IN NAMEN PRIJATELJSTVA.

Če bi bili ti vladarji kot Trajan ali kot Mark Avrelij, bi lahko pomislili, da je vse to nastalo iz preobilja prirojene dobrote. Toda ti ljudje so bili tako modri, tako močni, resni v duhu in tako samoljubni, da se jim je njihova lastna sreča (čeprav največja, ki se lahko zgodi smrtnemu človeku) očitno zdela le polovična in so potrebovali prijatelje, da bi jo izpolnili. Čeprav so bili to vladarji, ki so imeli žene, sinove, nečake, jim ti niso mogli dati takšne podpore, kot jo je dajalo prijateljstvo.

Ne smemo pozabiti na to, kar pravi Comenius o svojem prvem gospodarju, vojvodi Karlu Smjelu: namreč, "da svojih skrivnosti ni delil z nikomer, še najmanj tistih, ki so mu delale največje skrbi." Potem nadaljuje, da je proti koncu življenja ta muka vojvodi škodila in mu zmanjšala sposobnost razumevanja. Comenius bi vsekakor lahko, če bi hotel, izrekel enako sodbo svojemu drugemu gospodarju, Ludviku XI., čigar molk je res postal njegov mučitelj.

Pitagorov rek je temačen, a resničen: "*Cor ne edito*," kar pomeni: "*Ne uživaj srca*". Če želimo rek v grobem razumeti, ta sporoča, da so ljudje, ki nimajo prijatelja, ki bi mu lahko odprli dušo, kanibali lastnega srca. Nekaj pa je še bolj čudovito (in s tem bom zaključil temo o prvem sadu prijateljstva), to je, da ima zaupanje prijatelju dva nasprotna učinka: podvoji veselje in razpolovi žalost.

Kajti kdor deli svoje veselje s prijateljem, se bolj veseli; in kdor z njim deli svojo žalost, manj žaluje. Resnično prijateljstvo deluje na človeško dušo tako, kot alkimisti verjamejo, da njihov kamen deluje na človeško telo: povzroči nasprotno učinke, a še vedno v dobro in v korist narave. Toda tudi brez sklicevanja na pomoč alkimistov je to jasno razvidno iz običajnega delovanja narave. Kajti povezovanje teles okrepi in pospeši vsako naravno delovanje, po drugi strani pa oslabi in otopli nek hud vtis. Enako je z dušo.

Drugi sad prijateljstva je zdrav in učinkovit za razumevanje, kot je prvi za čustva. Kajti, tako kot prijateljstvo spremeni viharje in stiske čustev v svetel dan, tako spremeni tudi mrk in zmedo misli v dnevno svetlobo razumevanja.

S tem niso mišljeni samo pošteni nasveti, ki jih človek prejme od prijatelja, kajti, še preden pride do potrebe po nasvetih, je gotovo to, da bo vsakdo, čigar um je obremenjen s številnimi mislimi, razjasnil svojega duha in razum, če jih bo preučil in se o njih pogovoril z nekom drugim: lažje jih vidi iz različnih

ZAUPANJE PRIJATELJU IMA DVA NASPROTNA UČINKA: PODVOJI VESELJE IN RAZPOLOVI ŽALOST.

zornih kotov; zna jih bolje urediti; vidi, kako izgledajo, če jih ubesedi in s tem postane človek modrejši, kot je bil. Za to bolj zadostuje enourni pogovor s prijateljem kot po celodnevno premišljevanje.

Temistoklej je rekel perzijskemu kralju, da je govor kot pisana preproga: njegove podobe so vidne, ko se odvije in razprostre; medtem ko je nejasen, kadar je zvit kot preproga. Ta drugi sad prijateljstva ne velja samo za tiste prijatelje, ki znajo svetovati (sicer so ti najboljši). Tudi brez teh se človek uči od samega sebe, svoje misli daje na plano in izostri svoj duh kot na brusilnem kamnu, ki se ostri, čeprav se sam ne brusi.

Bolje je torej, da človek pripoveduje kakšnemu kipu ali sliki, kot da pusti, da njegove misli ostanejo zadušene v njem samem. Da bi bil ta drugi sad prijateljstva popoln, dodajmo še drug aspekt, ki je bolj viden in spada v okvir običajnega zaznavanja; to je iskren nasvet prijatelja. Heraklit pravi v enem od svojih zagonetnih izrekov: "Suha svetloba je vedno najboljša." In gotovo je, da je luč, ki jo človek dobi od tujega nasveta, bolj suha in čista od tiste, ki prihaja iz njegovega lastnega razumevanja in presoje, ki je bolj prepojena z njegovimi občutki in navadami.

Takšna, kot je razlika v nasvetu, ki ga prijatelj daje prijatelju, in tistim, ki ga človek daje sam sebi, je tudi razlika med nasvetom prijatelja in nasvetom laskavca. Ne obstaja večji laskavec, kakor je človek sam sebi; proti samolaskanju pa ni drugega zdravila kot svoboda prijatelja.

Obstajata dve vrsti nasvetov: eni so povezani z vedenjem, drugi pa s poslom. Kar se tiče prvega, je najboljši način za ohranjanje zdravja duha iskren opomin prijatelja. Strogo pozivanje k redu je

včasih pregrobo in jedko zdravilo. Branje dobrih moralnih knjig je nekoliko dolgočasno in utrujajoče. Opazovanje naših napak pri drugih je včasih neprimerno. Toda najboljši recept (najboljši, pravim, ker deluje najbolj in je najbolj primeren za uporabo) je opomin prijatelja. Nenavadno je videti, kako velike napake in neumnosti zagrešijo mnogi (zlasti močni) v veliko škodo tako svojega ugleda kot svojega premoženja in to samo zato, ker so brez prijatelja, ki bi jih opozoril – ali, kot pravi sv. Jakob: "Obstajajo ljudje, ki pogledajo svoj obraz v ogledalu, in takoj pozabijo, kakšen je bil."

V zvezi s posli lahko človek misli, če se tako odloči, da dve očesi ne vidita več kot eno, ali da igralec vedno vidi več kot opazovalec, ali da je človek v nastopu jeze tako moder kot tisti, ki je štel do štiriindvajset, ali da lahko streljaš z mušketo tako dobro, če jo držiš v roki, kot kadar jo imaš odloženo,in druge podobne lahkomiselne in ošabne puhlice, ki se jih domisli.

Kljub temu je pomoč dobrih nasvetov najbolj koristna za pravilno urejanje zadev. Če nekdo želi prejemati nasvete ter jih išče o oni stvari od enega človeka, o drugih pa od drugega

NENAVADNO JE VIDETI, KAKO VELIKE NAPAKE IN NEUMNOSTI ZAGREŠIJO MNOGI IN TO SAMO ZATO, KER SO BREZ PRIJATELJA, KI BI JIH OPOZORIL.

– je to tudi dobro (to je morda bolje, kot da se sploh ne posvetuje), vendar se tedaj izpostavi dvema nevarnostnima: prvič, da mu ljudje ne morejo iskreno svetovati, kajti to je redkost, ki jo lahko prejmejo samo od pravega prijatelja; prav tako je nasvet lahko sprevržen in služi namenu tistega, ki ga daje. In drugič, izpostavi se nevarnosti, da bo prejel nasvete, ki so škodljivi in nezanesljivi (čeprav so lahko podani v dobri veri) ali deloma škodljivi in deloma dobri. To je namreč tako, kot če bi poklicali zdravnika, ki velja za dobrega pri zdravljenju bolezni, nad katero se pritožujete, ne pozna pa vašega telesa – lahko se zgodi, da vas ozdravi obstoječe bolezni, po drugi strani pa vam uniči zdravje in tako ubije bolnika.

Toda prijatelj, ki dobro pozna stanje, v katerem se človek nahaja, bo pazil, da mu ne bo povzročil drugih. Zato se ne zanašajte na številne nasvete; prej zmedejo in zavedejo kot razrešijo in poučijo.

Za tema dvema plemenitima sadovoma prijateljstva (umirjenost čustev in podpora razuma) sledi zadnji sad, ki je kot granatno jabolko polno številnih semen – s tem mislim na pomoč in sodelovanje pri številnih prizadevanjih in priložnostih.

Ni boljšega načina za živo predstavo o mnogoterih koristih prijateljstva, kot pogledati in videti, koliko je tega, česar človek ne more doseči sam. Takoj postane jasno, da je starodavni rek: "Prijatelj je drugi jaz," nepopoln, saj je prijatelj veliko več kot to. Ljudje so minljivi in pogosto umrejo, preden uresničijo, kar jim leži na srcu, kot na primer, da želijo poskrbeti za otroka, dokončati delo in podobno.

Toda če ima človek pravega prijatelja, je lahko skoraj prepričan, da se bo skrb za te stvari nadaljevala tudi po njem. Zato ima človek, kar zadeva njegove želje, tako rekoč dve življenji. Človek ima telo in s tem telesom je vezan na en kraj; kjer pa je prijateljstvo, so vse življenjske zadeve tako rekoč zagotovljene njemu in njegovemu odposlancu, ker jih lahko naredi preko svojega prijatelja.

Koliko stvari je, ki jih človek zaradi sramu, ker ne zmore, ne more povedati ali narediti sam, ne naredi? Človek komajda

lahko skromno navaja svoje zasluge, še manj pa jih povečuje; človek včasih nima potrpljenja; včasih ne zmore prositi in moliti in še marsikaj podobnega.

Toda vse te stvari, zaradi katerih bi človek zardel, če bi jih izrekel iz lastnih ust, se zdijo primerne, če jih slišimo iz ust prijatelja. Prav tako človek živi v številnih posebnih odnosih, ki jih ne more prezreti: s sinom lahko govori le kot oče; svoji ženi samo kot mož; svojemu sovražniku le pod določenimi pogoji.

Prijatelj pa lahko govori tako, kot narekuje potreba, in ne zgolj tako, kot zahteva status sogovornika. Toda naštevanju teh stvari ni konca; postavil sem pravilo, da človek ne more pravilno odigrati svoje vloge sam, če nima prijatelja – takrat lahko le zapusti oder. 🦊

PRIJATELJ PA LAHKO GOVORI TAKO, KOT NAREKUJE POTREBA, IN NE ZGOLJ TAKO, KOT ZAHTEVA STATUS SOGOVORNIKA.

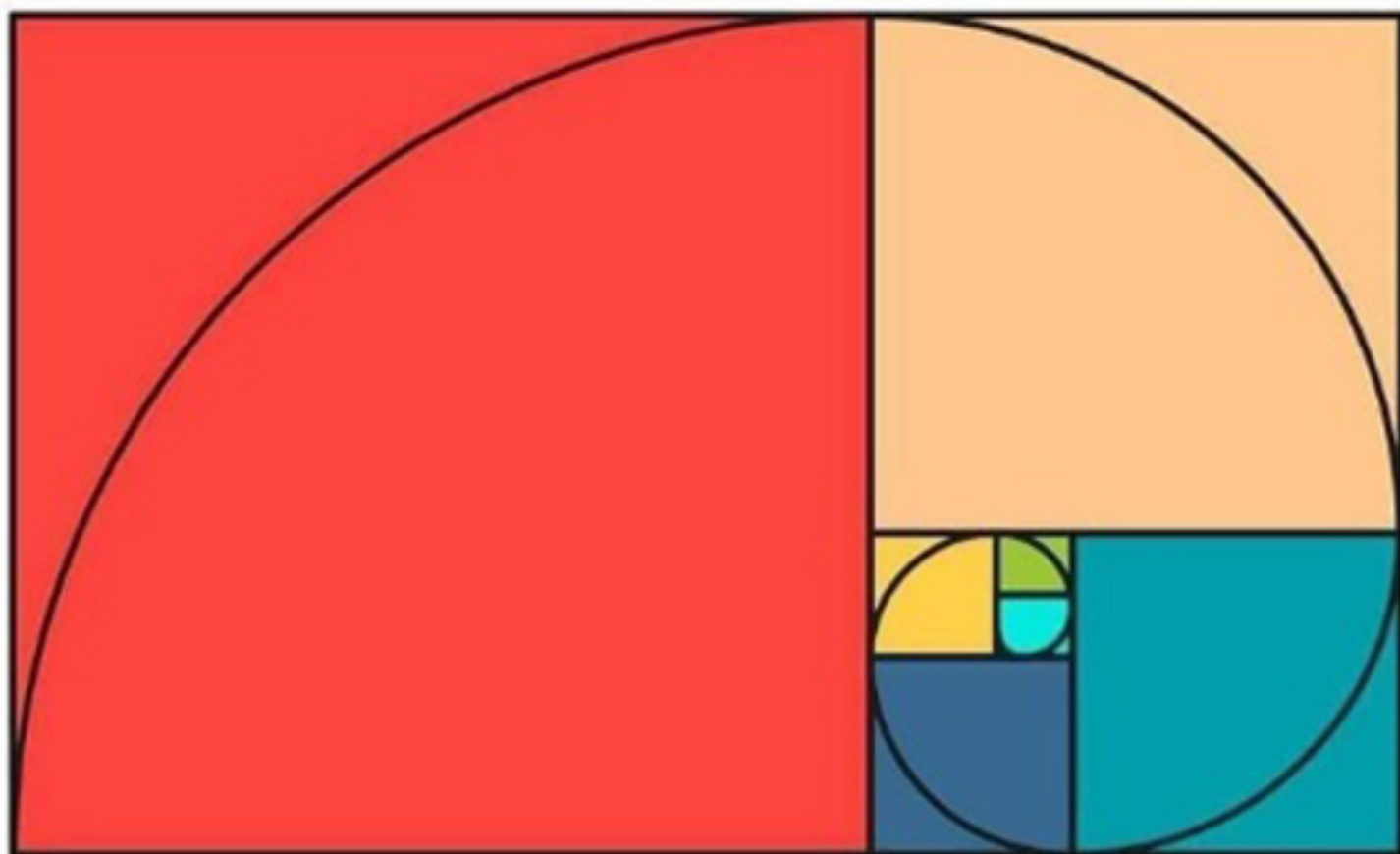
SADILEC DATLJEV

V oazi sredi puščave je stari Elija klečal na kolenih poleg datljevih palm. Njegov sosed, bogati trgovec Hakim, se je ustavil v oazi, da bi napojil kamele, ko je videl Elijo, kako se poti, ko koplje v pesku.

- »Kako si, starec? Mir s teboj!«
- »In s teboj!« je odgovoril Elija, ne da bi prekinil svoje delo.
- »Kaj delaš?«
- »Sadim datlje.«
- »Datlje? Vročina ti je udarila v glavo, dragi prijatelj, pridi raje na čaj v moj šotor.«
- »Ne, končati moram sajenje. Potem ...«
- »Povej mi, prijatelj, koliko si star?«
- »Ne vem, šestdeset, sedemdeset, osemdeset, ... Je pomembno?«
- »Poslušaj, prijatelj, datlji rastejo petdeset let, in šele ko zrastejo v velike palme, bodo lahko obrodili sadove. Ne želim ti nič slabega. Upam, da boš dočakal sto let. A sadove tega, kar zdaj sadiš, boš težko žel. Pusti to, pojdi z menoj.«
- »Poslušaj, Hakim, jedel sem datlje, ki jih je posadil nekdo drug, ki tako kot jaz ni sanjal, da bo jedel prav te datlje. Danes sadim, da bodo drugi jedli jutri. Tudi če je samo v čast kakšnemu neznancu, je moje delo vredno truda.«
- »Dal si mi odlično lekcijo, Elija. Naj plačam za to, kar si me naučil, z vrečo zlatnikov.«

SPOZNAJ ŠE EN ZAKON NARAVE

TRAJANJE DNEVOV V TEDNU;
RAZLAGA Z ZLATIM REZOM

PONEDELJEK

TOREK

SREDA

ČETRTEK

PETEK

SOBOTA

NEDELJA

**PREDEN POKLIČEŠ ZDRAVNIKA,
POKLIČI PRIJATELJA.**

PITAGOREJSKI IZREK

www.akropola.org